

Zpráva ze služební cesty do SRN

Místo:

Mnichov, SRN:

Bayerisches Hauptstaatsarchiv, Bayerisches Wirtschaftsarchiv, BMW Konzernarchiv,
Siemens Corporate Archives

Termín cesty:

18. – 20. února 2009

Účel cesty:

Archivní výzkum k problematice nuceného pracovního nasazení Čechů z Protektorátu Čechy
a Morava v Říši

(Uskutečněno v rámci projektu „Zwangsarbeit der tschechischen Bevölkerung des
Protektorats Böhmen und Mähren in der Zeit der NS-Besatzung“- řeš. dr. Kokošková, dr.
Pažout, Mgr. Sedláková)

Účastník cesty:

PhDr. Zdeňka Kokošková, vedoucí 3. oddělení Národního archivu

Zprávu podává:

PhDr. Zdeňka Kokošková

Datum vyhotovení:

9. března 2009

Podpis ředitelky Národního archivu:

Část všeobecná

Služební cestu jsem zahájila ve středu 18. února 2009 v 9.20 hodin v Praze na Hlavním nádraží. Do Mnichova na Hlavní nádraží jsem dorazila v 15.15 hodin. Ubytovala jsem se v předem objednaném apartmánu na předměstí Mnichova (Himmelschlüsselstr. 61).

Hlavním programem mého pobytu v bavorském hlavním městě byl archivní výzkum k projektu „Zwangsarbeit der tschechischen Bevölkerung des Protektorats Böhmen und Mähren in der Zeit der NS-Besatzung“, jehož jsem spolu s dr. Jaroslavem Pažoutem a Mgr. Monikou Sedlákovou od září 2008 řešitelem a jenž financuje německá nadace „Erinnerung, Verantwortung und Zukunft“.

Z Mnichova - Hlavního nádraží jsem se vracela vlakem v pátek 20. února v 16.40 hodin a do Prahy – na Hlavní nádraží jsem dorazila ve 22.50 hodin.

Část odborná

Výzkum k problematice nuceného pracovního nasazení Čechů z Protektorátu Čechy a Morava v Říši v období německé okupace jsem uskutečnila ve čtyřech mnichovských archivech – v **Bavorském hlavním státním archivu** (Bayerisches Hauptstaatsarchiv), v **Bavorském hospodářském archivu** (Bayerisches Wirtschaftsarchiv), v **Archivu koncernu BMW** (BMW Konzernarchiv) a v **Archivu korporace Siemens** (Siemens Corporate Archives).

Vzhledem k tomu, že Bavorsko bylo v době druhé světové války jednou z oblastí, v níž pracovaly tisíce protektorátních občanů, začali jsme s výzkumem písemností ve fondech příslušných centrálních úřadů. Archiválie ústředních úřadů a institucí spolkové země Bavorsko i jejich předchůdců spravuje zejména **Bavorský hlavní státní archiv** v Mnichově. Největší zájem jsme měli o prostudování fondu *Ministerstvo obchodu, průmyslu a živností* (Ministerium für Handel, Industrie und Gewerbe - MHIG), jenž obsahuje písemnosti z let 1919-1945. Již z on-line inventáře však bylo zřejmé, že hledání dokumentů k uvedenému tématu bude obtížné. Přesto byly objednány některé signatury, v nichž bylo možno očekávat

zmínky o zahraničních dělnících, pracovníky z protektorátu nevyjímaje. Zejména v signaturách týkajících se hornictví byly zmínky o pracovnících ze zahraničí. Při studiu konkrétních písemností však bylo zjištěno, že zpravidla jde o obecnější předpisy k pracovnímu nasazení německého obyvatelstva od konce 30. let 20. století, případně válečných zajatců. Z archivních souborů, jež obsahovaly statistiky či podrobnější zmínky o pracovním nasazení, bylo možno vyčíst základní dělení pracovních sil v bavorském průmyslu: Němci, zahraniční civilní dělníci (mezi nimiž bychom očekávali i příslušníky protektorátu), Poláci, ostarbeitři a váleční zajatci (někdy uváděni dále dle národnosti). Všechny vypůjčené složky bohužel končily již rokem 1943, kdy odcházeli Češi z protektorátu do Říše za prací v masovějším měřítku.

Druhým archivem, v němž se prováděl výzkum, byl *Bavorský hospodářský archiv*. V tomto archivu je uloženo bezmála 200 archivních fondů, jež se dále dělí na písemnosti 1. průmyslových a obchodních komor, 2. spolků a svazů, 3. podniků, 4. Pozůstalosti a 5. sbírky. Zajímali jsme se zvláště o podniky, jejichž písemnosti se dochovaly z let 1938-1945. Po konzultaci se zástupcem vedoucího archivu dr. Richardem Winklerem vyplynulo, že se našeho tématu týkají pouze dva fondy - Spinerei Rosenheim und Kolbermoor (dochována kniha příchodu a odchodu pracovníků, v níž jsou uváděni i protektorátní dělníci) a Krauss-Maffei AG München (kartotéka zahraničních dělníků).

Dalším z archivů, jenž se podařilo za pobytu v Mnichově navštívit, byl Archiv koncernu BMV. Předložené signatury se týkaly zejména podniku v Mnichově a Allachu, jejich plnění čtyřletého plánu, statistik, měsíčních hlášení. V dokumentech jsme sledovali zejména pracovní nasazení zahraničních dělníků. Ze souhrnné zprávy o plnění plánu (1939-1945) je zřejmé, že výraznou pomocí v posledním roce války byly mladí pracovníci z protektorátu (zřejmě akce ročníku 1924). Samostatnou zajímavou složku ve fondu představovalo fotoalbum věnované bývalým nasazeným dělníkům z protektorátu do archivu BMV až v roce 1993, v němž se nacházely kopie důležitých osobních dokumentů a fotografií z období nuceného nasazení v Říši.

Poslední navštívenou institucí v Mnichově byl Archiv korporace Siemens. Při schůzce s vedoucím archivu Dr. Frankem Wittendorferem jsem byla ujištěna, že žádné dokumenty potřebné k našemu tématu se ve zmíněném archivu nenachází.

Závěr

Krátký, ale nutný výzkum v mnichovských archivech přinesl důležitou informaci: K námi studovanému tématu bylo v jednotlivých archivech nalezeno jen velmi málo pramenů. Studované písemnosti byly často velmi obecného charakteru, jednalo se spíše o materiály pro webovou výstavu. Pouze v jednom případě lze uvažovat o použití dokumentu, resp. jeho části pro připravovanou vědeckou edici.